

Twitter'in Karanlık Yüzü: Nefret Söylemleri

The Dark Side of Social Media Hate Speech on Twitter

Hakan IRAK^{ID}

Iğdır Üniversitesi, Iğdır Meslek
Yüksekokulu, Yönetim ve
Organizasyon Bölümü, Iğdır, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada yeni medyanın getirilerinden biri olan sosyal medya platformu Twitter üzerinden paylaşılan nefret söylemi içerikli tweetlerin incelenerek nefret söyleminin sosyal ağlarda hangi düzeyde paylaşıldığı, içeriklerinin neler olduğu, hangi konular üzerinde yoğun olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında Twitter'daki nefret söylemi içeriklerinin sosyal medya platformu olan Twitter üzerinden arama bölümünde anahtar kelimelerin kullanılarak yapıldığı tarama ile ulaşılarak analiz edilmiştir. Anahtar kelimeler: "Alevi, Eşcinsel, Mülteci, Sığıntı, Ermeni Tohumu, Dinsiz, Müslüman, Kadın Hakları, Sokak Hayvanları, Sapık, İğrenç, Nefrettir." İçerik analizi yöntemi kullanılan bu çalışmada, toplam 14 tweet incelenmiş ve en yüksek beğeni sayısına sahip tweetlerin genellikle "mülteci-sığınmacı-yabancıları" karşı nefret söylemi içerikli tweetler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Söylem, nefret, nefret söylemi, sosyal medya, Twitter

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine at what level hate speech is shared in social networks, what its contents are, and on which topics it is intense by examining tweets containing hate speech, which is one of the benefits of new media, social media platform Twitter. Within the scope of this purpose, the content of hate speech on Twitter was analyzed by searching using keywords in the search section on Twitter, a social media platform. Keywords are "Alevi, Gay, Refugee, Refuge, Armenian Seed, Irreligious, Muslim, Women's Rights, Stray Animals, Perverted, Disgusting, Hate." In this study using the content analysis method, a total of 14 tweets were examined and it was seen that the tweets with the highest number of likes were generally tweets with hate speech against "refugee-foreigners."

Keywords: Discourse, hate, hate speech, social media, Twitter

Giriş

Günlük hayatta yoğun bir şekilde çeşitli nefret söylemleri oluşturulmakta ve bu söylemler başta sosyal medya olmak üzere çeşitli mecralarda yayarak tekrarlanmaktadır. Bu özelliğinden dolayı interaktif bir yapıya sahip olan sosyal medya, nefret söyleminin paylaşılmasına ve konuyla ilgili görüşlerin hızlı bir biçimde yayılmasını sağlamaktadır.

Medyadaki ilk nefret söylemi 1986'da, bir grup Amerikalı gencin, motivasyonu ırkçılığa dayanan bir Afrikalı-Amerikalı gence saldırmasıyla gerçekleşmiştir. Nefret söylemi yeni medya tarafından oluşturulmaz; daha ziyade toplumsal, kültürel, gelenek ve görenek ayrımlarının bir sonucu olarak toplumun kendisi tarafından üretilmektedir. Medyada nefret söyleminin artması, bazı duyarlı kişileri bu konuda çalışmaya sevk etmiştir (Taş, 2017). Uluslararası Hrant Dink Vakfı, 2009 yılında "Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi" başlığı altında bu konudaki en etkili ve kapsamlı çalışmayı yürütmüştür. Bu araştırma, ulusal veya yerel yayınlarda nefret söylemi içeriğinin doğrudan veya dolaylı olarak toplanması, korunması ve rapor edilmesini içerir. Yasemin İncooğlu, akademik nefret söylemi konusunda en çok etkiyi yapan isim olmuştur (İnceoğlu, 2012). Konuyla ilgili çeşitli araştırmalar yapmış ve nefret söylemi konusunda farkındalık yaratmıştır (Taş, 2017).

Nefret söylemi, demokratik bir toplum ve barış kültürünün kurulması ve sürdürülmesinin önündeki en önemli engellerden biridir. Nefret söylemi, bir birey veya gruba ırk, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, din, mezhep, siyasi tercih, felsefe, sosyoekonomik durum, fiziksel özellikler, fiziksel yetersizlik veya hastalık temelinde ayrımcılık yapmak olarak tanımlanmaktadır. Öztekin (2015)'e göre, dışlama,

Geliş Tarihi/Received: 10.08.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 27.10.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 21.12.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Hakan IRAK

E-mail: hakanirak@yahoo.com

Cite this article as: Irak, H. (2022). The dark side of social media hate speech on Twitter. *Communicata*, 1(24), 1-12.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

marjinalleştirme, aşağılama, hedef gösterme, yıldırma ve düşmanlık, nefretin türlerini ifade eden, yayan, destekleyen ve savunan dil uygulamalarının örnekleridir.

Nefret söylemi ilk olarak akademik araştırmalarda görülür; 1980'lerin ortalarında din, etnik köken, ırk, cinsiyet, cinsel yönelim, fiziksel veya zihinsel engel, ten rengi gibi toplumsal niteliklere dayalı olarak herhangi bir topluluğa karşı nefret ve düşmanlığın yönlendirildiği bir senaryodur (Kurtul, 2019). Weber'e göre nefret söylemi, bir başka kişiye etnik kökeni, dini tercihi, cinsel yönelimi veya rengi nedeniyle nefretin teşvik edilmesidir (aktaran Karaman, 2016). Tarlach McGongole'ye göre nefret söylemi, nefreti körükleyen, hakaret ve aşağılama içeren iletişimdir (aktaran Karaman, 2016). Nefret söyleminin kısa vadede bireyin psikolojisi üzerinde çok az etkisi vardır ve hatta uzun vadede fiziksel boyuta uzanan bu durum zamanla büyüyerek nefret suçlarına dönüşmektedir (Karaman, 2016).

Nefret söyleminin tarihine baktığımızda ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hukuki bir mesele haline geldiğini görebiliriz. Almanya bu yönde hareket eden ilk ülke oldu. Almanya, Nazi amblemi ve karşılama gibi ifadeleri ve faaliyetleri suç saymıştır (Çelik, 2013).

Yeni medyanın yaygın ve başarılı bir şekilde kullanılması sonucunda ortaya çıkan etik konulardan biri de yeni medyanın nefret söyleminin gelişmesine, yayılmasına ve benimsenmesine yaptığı zararlı katkıdır. Toplumun tarihinden, kültüründen, ideolojisinden, gelenek ve göreneklerinden kaynaklanan nefret söylemi, mevcut hükümetler ve geleneksel medya tarafından yeniden üretilip satır aralarında empoze edilmekte; yeni medyanın yaygınlaşmasıyla kontrolden önemli ölçüde kurtulmuş; kullanıcıların bireysel etik anlayışına bırakılmış bir ortam bulmuştur (Vardal, 2015).

Bu çalışmada, sosyal medya ve nefret söylemi ilişkisini incelemek amacıyla çok kullanılan sosyal medya platformlarından biri olan Twitter üzerinden söylem analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışmada "Alevi, Eşcinsel, Mülteci, Sığıntı, Ermeni Tohumu, Dinsiz, Müslüman, Kadın Hakları, Sokak Hayvanları, Sapık, İğrenç, Nefret" kelimeleri kullanılmıştır.

Bu çalışmada amaç, sosyal medyanın nefret söyleminin üretilmesinde, benimsenmesinde ve yaygınlaştırılmasında nasıl ve ne derece bir etken olduğunu saptamak ve çalışma içinde belirlenen temalar ile ilgili farkındalık yaratarak olası çözüm yollarına kaynak teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın, literatüre katkıda bulunacağı, nefret söylemi konusuna yeni bir bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Bir Sosyal Medya Platformu Olarak Twitter

Yeni medya, cep telefonları, dijital oyunlar, bilgisayarlar yolu ile insanların hayatlarına nüfuz etmiştir (Çomu & Binark, 2013). Sosyal medyada bireyler içerikleri kendileri üretmekte ve bu nedenle de birçok konuda kullanıcıların uç görüşleri ile karşılaşılması olasıdır. Söz konusu uç görüşler ve fikirleri içeren yeni medya, bu durum içselleştirildiği anda öteki kavramı ortaya çıkmakta ve nefret söylemini de beraberinde getirmektedir. Nefret söylemi normal olarak kabul edilmeye başlandığında herhangi bir platformda yapılan nefret içerikli söylem, diğer kullanıcılar tarafından eğlenceli olarak da kabul edilebilmektedir. Geleneksel medyadan daha hızlı bir biçimde yayılan yeni medya, bir haberin dolaşımına girmesiyle birçok platformda görünmekte ve kullanıcıların paylaşım veya yorumları yolu ile zenginleştirilebilecek bir ortamdır (Vardal, 2015). Geleneksel medyanın tek yönlü durumu, fikirler ve

görüşlerden uzak olunmasının yanı sıra seçmenlerin soru sorma alanlarını da sınırlamaktadır.

Yeni medya ortamının bireyler üzerinde bu denli etkili olmasının nedenleri: bilgi edinme, online alışverişte bulunulması, arkadaş edinme, yüksek takipçisi olan bireylerin daha fazla insana ulaşması için paylaşımlarda bulunmak, herhangi bir konu kapsamında ilgili fikirler sunması veya diğer kullanıcılar ile iletişime girme, herhangi bir konu kapsamında görüş verilmesi veya tavsiye alınması için diğer kullanıcılar ile iletişime geçmek için internet kullanımı sağlanmaktadır. Dolayısıyla sosyal medya kullanıcı sayıları da günden güne artmaktadır. Günümüzde günlük yaşamın her anında ve her alanında nüfuz edilerek dijital ortam normal hale getirilmiştir (Göksu, 2015).

Kullanıcılar ve sosyal medya ağları arasındaki diyaloglar son yıllarda giderek daha yaygın hale gelmiştir. İnsanlar aslında sanal bağlantılar kurmakta ve yüz yüze buluşmalar gerçekleştirmektedirler. Bu durum ilk başta garip ve olağandışı görünse de şimdi son derece tipik hal almıştır. Kullanıcılar birbirlerini daha iyi tanımak için DM yoluyla özel olarak iletişim kurmaktadır.

Evan Williams, Biz Stone ve Jack Dorsey tarafından temellendirilen Twitter platformu, ücretsiz bir şekilde kullanıcı niteliği kazanmayı gerçekleştirerek kısa bir zaman diliminde ön plana çıkmayı başarmıştır. Twitter kullanıcıları 280 karakterlik metin oluşturabilecekleri tweet gönderme ve alma imkanları ile ister herkese açık ister gizli bir şekilde paylaşım yapabilmektedirler (Aytekin, 2012). Twitter platformu hızlı bir biçimde anlık fotoğrafların, videoların, mesaj ve seslerin gönderimlerini alma veya gönderme imkanını da elinde tutmaktadır.

Nefret Söylemi Kavramı

Nefret söylemi akademik açıdan çalışmalarda 1980 yıllarında herhangi bir topluluğa yönelik, antipati ve düşmanlıkta bulunarak toplumun dini, etnik kökeni, ırk, kadın veya erkek bireyler, cinsel yönelim, fiziksel veya zihinsel engel durumu, ten rengi gibi ayrışmaya ilişkin özellikler baz alınarak uygulanmaktadır (Kurtul, 2019). Weber (aktaran Karaman, 2016)'e göre nefret söylemi herhangi bir bireyin bir başka bireye karşı etnik köken, dini tercih, cinsel yöneliminden veya tek renginden dolayı nedenler ile bireylere karşı nefretin kışkırtılmasıdır.

Nefret söylemi kavramı tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde yasalara dahil edilmesi II. Dünya Savaşına denk gelmiştir. Bu konu kapsamında ilk adım Almanya tarafından atılmıştır. Nitekim Almanya, Nazi sembol ve selam şekli dahil olmak üzere eylemler ve ifadeleri suç kapsamı içerisine dahil edilmiştir (Çelik, 2013).

Çünkü İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Nazi ideolojisi nüfusa nüfuz ederek Yahudi aleyhtarı duyguları körüklemiştir. Adorno'ya göre otoriter kişilik yapısı, önyargıyı teşvik eder. Otoriter kişilik yapısına sahip kişiler sert, otoriteye boyun eğen, sosyal kuralara bağlı, duygularını gizleyen ve kendilerinden farklı kişilere karşı ön yargılı kişilerdir. Bu kişiliklere sahip kişiler sürekli olarak nefret boyutunda önyargılar üretirler (aktaran Bozay, 2019). Bu örnekte, otoriter çerçevenin, nefret söyleminin ve hatta nefret suçunun birbiriyle bağlantılı olduğu açıkça gösterilmiştir.

İnsanların herhangi bir baskı veya zorlama olmaksızın fikirlerini özgürce ifade ettikleri senaryoya ifade özgürlüğü denir. Demokratik siyasal sistem, onu kullanmak için en büyük sistemdir. Çünkü ifade özgürlüğü ve demokrasi karşılıklı yarar sağlar. İfade özgürlüğü, demokratik bir sistem için gerekli olan çok sesliliği ve bakış açılarının çeşitliliğini sağlamaktadır.

Amerika'da nefret suçu işleyen kişilerin varlığını keşfeden kişiler bu olayı ilginç ve heyecan verici bulmuşlardır. Hatta durumun kendilerine bir otorite duygusu verdiğini bile söylemişlerdir (Gürler, 2010). Nefret, insanların diğer insanlara karşı olumsuzluk içeren bir kin tutmak niyetiyle, sevgiyi yaşamayarak kötülüğü araması anlamına gelen duygusal bir kelimedir. Duygu, insan yaşamının önemli bir bileşenidir. Öfke, insanların yaşadığı başka bir duygudur; yine de bu duyguyu kontrol etmek son derece zordur. Çünkü karşı taraftan gelen hayal kırıklığı, öfkeli bir insanı kolaylıkla nefretin eşliğine getirebilir. Nefret tamamen doğal bir duygu işareti olduğundan, farklı insanlarda farklı şekillerde kendini gösterebilir. Örneğin kişi sempati duyduğu tarafın olumsuz saldırılarında kontrolünü kaybederek öfke duyabilir. Bu tür olumsuz sözler söyleyenler, kendilerini diğer parti sempaticilerine karşı savunarak, partinin kusurları olduğunu iddia ederek başlayabilir ve daha sonra sıralamaya başlayabilirler. Bu, kindar insanların, hor gördükleri birini kötülemek için kullandıkları aşağılayıcı konuşmadır. Aslında, bu öfke daha da güçlenirse, tehditlere ve şiddete dönüşebilir. Bu senaryoda, barışçıl bir ortamı mahvetme ve onu teröre dönüştürme potansiyeline sahiptir. Nefret duygusu sıklıkla hayal kırıklığı, beklenmedik ketlenme ve kabul etme isteksizliği tarafından tetiklenir; gerçekten bir güçsüzlük duygusuna hapsolarak kendini daha da küçük düşürdüğü bir senaryolar silsilesidir (Karaman, 2016). Nefretle baş edebilmenin kaynağı, hayata daha olumlu bakmak, özsaygıdan ödün vermeden nefretin tutsağı olmaksızın kendine güvenen bir birey olduğunu kabul etmekle elde edilebilir (Karaman, 2016).

Nefret söylemi ve nefret suçu birbiriyle ilişkili olsa da farklı fikirlerdir. Bazen birbirinin yerine kullanılan bu terimleri belirlemenin en basit yolu, gerçekleştirilen faaliyetin suç olup olmadığını görmek için tüzüğe bakmaktır. Temel bir fark yaratmak için, nefret söylemi için belirli faaliyetler gerekli olmakla birlikte, nefret suçu yasal çerçevede içinde eylemlerin yürütülmesine bağlıdır (Kaya, 2018).

Nefret suçları, ekonomik gelişmelerin bir sonucu olarak nefret söyleminin yaygınlaşmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Toplumsal gelişmeye ayak uyduramayan ve dolayısıyla bunun dışında kalan topluluklar, kendilerini korumak için harekete geçmeye başladılar. Çünkü değişimden dışlananlar, topluma asimile olamadıkları gerekçesiyle nefret suçlarına dönüşebilmektedir. Antisemitizm, İslamofobi, yabancı düşmanlığı, kadınlar, eşcinseller, etnik azınlıklar, çingeneler, yaşlılar ve gençleri içerir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı'nda 6 milyon Yahudi katledilmiştir. Benzer şekilde, İkinci Dünya Savaşı sırasında katledilen çingenelerin kayıtları da kaydedilmemiştir (Bağcı & Güler, 2018). Nefret suçları totaliter rejimlerde görülmesinin yanı sıra demokrasi ve insan haklarının benimsendiği ülkelerde de karşımıza çıkabilmektedir.

Görüldüğü gibi nefret suçlarında dikkat edilmesi gereken şey önyargılı davranışlar ve şiddet içeren eylemlerdir (Kaymak, 2010). Nefret söylemi, hoşgörüsüzlük ve aşağılama üzerine kurulu olduğu için nefret suçu işlemenin ilk adımıdır. Çünkü dışlanan toplumda yeri olmadığı görülen bir sınıfın yaşam hakkına bile el konulduğuna inanılmaktadır (İnceoğlu, 2012). Bu çıkmazın en bilinen örneği Nazi Almanyası'dır. Hatta nefret söyleminin kullanılmasına yol açmışlardır (Çelik, 2013).

Nefret suçları sadece bir bireye veya bir azınlık grubuna karşı değil, ibadethanelere, mezarlıklara ve meskenlere karşı da işlenebilir. Alğan ve Ensever'e (2010) göre nefret suçu, suç ve önyargının bir karışımı olarak tanımlanmaktadır. Ancak nefret söylemi nefret suçlarına yol açabilir. Nefret söylemi ve hatta nefret suçu,

yapısında sakıncalı özelliği olan kişi sadece bireyi değil, ait olduğu sınıfı da hedef aldığı için birçok kişiye karşı kullanılmaktadır.

Ali Bulaç (2013)'a göre nefret söylemi düzenlemelerinin demokrasiyi yozlaştırarak nefretin gelişmesini engellediği söylenemez. Nefret söylemi, ne kadar incelikli olursa olsun, nefret suçlarına yol açabilir. Bazı kişiler nefret söylemi kustuklarının farkında olmadığı ve uyarılmayanlar da bu söylemleri yaymaya devam ettikleri için kuşkusuz bunun dozu artacaktır. Özellikle sosyal medya ağlarında dikkat çekmek isteyenler var. Bu kişiler, örneğin, daha fazla nefret söylemiyle Twitter takipçisi yüksek kişileri hedef alır.

Türkiye'de en görünür nefret suçu türü Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra ortaya çıkmaktadır. Resmi ideoloji, çeşitli kesimleri ihmal ederek şekillendiğinden ayrı bir kişiliğe sahiptir. "Tek dil, tek din, tek ırk" fikri, Aleviler, Kürtler, Yahudiler, Ermeniler, Müslümanlar ve Sünniler gibi gruplar arasındaki bölünmeleri şiddetlendirmiştir. Bu bölünme sadece dil, din, etnik köken ve mezhep açısından değil, cinsel yönelim açısından da ortaya çıkmaktadır. LGBT bireylerin çeşitli sosyal medya platformlarında yayınladıkları içeriklerde nefret söyleminin boyutları görülebilmektedir. LGBT bireyler, Twitter'daki TT listesinde sıklıkla yer almıştır. Ayrıca, yabancı düşmanlığı son yıllarda artmıştır. Nefret söylemi ve hatta nefret suçları bir azınlık grubuna mensup yabancılara yöneliktir. Örneğin, yaşadıkları yerlerde herhangi bir suçtan dolayı suçlanarak dışlanmaya tanık olunmaktadır (Kaymak, 2010). Tüm bu olaylar nefret söyleminin, nefret söyleminin ve hatta nefret suçlarının ortaya çıkarılmasının sebeplerinin sonucudur.

Sosyal Medyada Nefret Söylemi Türleri

Sosyal medya kullanımının artmasıyla birlikte online platformlarda da çok sayıda nefret türü de ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu türler içerisinde özellikle de azınlıklar, kadınlar, çocuklar, göçmen ve yabancılar, engelliler, teolojik, siyasi ve etnik bağlamda kişi ve grupları hedef alan nefret söylemi içeren paylaşımlar sosyal medyada yoğun şekilde karşılaşılan nefret söylemi türleri içerisinde yer almaktadır.

Kadınlara ve Çocuklara Karşı Nefret Söylemi. Kadınlara ve çocuklara yönelik aşağılayıcı ve cinsiyetçi dil içeren yorumlar içeren bir tür nefret söylemidir. Sosyal medyanın yükselişinin bir sonucu olarak gelişen ve ataerkil toplumda erkeklere ve kadınlara ayrı sorumluluklar verildiğini savunan en yaygın nefret söylemi türlerinden biridir. Sosyal medyada kadınları, özellikle de kızları küçük düşüren ve ikinci plana atan içerikler hızla yayılmaktadır. Sosyal medyada "kadın-şoför", "kadın-avukat" ve "kadın-doktor" gibi terimler en yaygın nefret söylemi ifadeleri arasındadır (Kennedy ve ark., 2020).

Günümüzde dünyanın birçok yerinde hala kadınların birçok hakkı kısıtlanmaktadır. Bu kısıtlama sosyal medyaya da yansımaktadır. Yapılan bu eşitsizlik özellikle de sosyal medya üzerinden kadınlara ve kadına yönelik nefret suçlarının potansiyelinin artmasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra kadınların giyimlerini hedefleyen nefret söylemi paylaşımları bu nefret suçunun artmasına önemli rol almaktadır. Kadın ve çocuklara karşı istismar haberleri de nefret söylemi içeriklerinin ortaya çıkmasını ve yaygınlık kazanmasına etkili olan etmenler arasındadır. Sosyal medyada, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet, cinayeti, tecavüzü ve tacizi önleme çabalarına karşı kamuoyunda güçlü bir tepki vardır (Waseem ve ark., 2018).

Göçmen ve Yabancılara Karşı Nefret Söylemi. Hem dünyada hem de ülkemizde ekonomik, siyasi, savaş ve yoksulluk gibi durumlar

dolayısıyla yaşanan bölgeyi değiştirmek zorunda olan bireylere karşı temelde ırkçılık beslenerek aşağılayıcı ve ötekileştirilen ifadeler kapsamında meydana getirilen söylem türüdür. Sosyal medya üzerinden sığınmacılar, göçmenler, mülteciler ve yabancılar hedef alınarak nefret içerikleri ile oldukça sık karşılaşmaktadır. Genellikle pis zenci, Afgan gençler ya da Suriyeli hırsızlar gibi içerikler en sık karşılaşılan nefret söylemlerindedir (Jaki & Smedt, 2019). Nitekim biz ve onlar ayrımı yapılarak azınlık ve yabancıların sosyal medya platformları üzerinden damgalanması halinde de bu nefret türü oluşturulmaktadır (Olteanu ve ark., 2018). Sosyal medya üzerinden karşılaşılan söz konusu tutumlar, tarafların arasındaki demografik üstünlüklerinin kaybedilmesi korkusuyla günden güne artış gösterilmektedir. Bunun yanı sıra yapılan bu nefret söylemleri sosyal paylaşım sitelerinde kullanıcılar arasında korku ve endişenin oluşmasına neden olmaktadır.

Toplumda var olmaya çalışan yabancılar, göçmenlere veya farklı etnik gruplara yönelik nefret söylemi bu grupta sınıflandırılmaktadır. Ülkemizde ekonomik nedenlerden dolayı küresel ölçekte birçok olay ortaya çıkmaktadır. Bu nefret türünün ortaya çıkmasında ekonomik sebeplerin yanı sıra ırkçı fikirlerin de önemli bir etkisi vardır. ırkçı duygular, düşmanın algısına dayanmaktadır. Bu algı, farklılıklara dayalı korkulardan beslenmektedir. 11 Eylül saldırılarından sonra yabancı düşmanlığı ortaya çıkmıştır. Bu tür korkunun tipik bir örneğidir. Batı ülkelerinde nefret söyleminin artması bir kısır döngüye neden olmaktadır. Bu döngü mevcut söylemin daha da zorlu hale gelmesine neden olmaktadır (Özkan, 2015).

İnsanlar kendilerinden olmayanları tanımlamak için “yabancı” kelimesini kullanırlar. İnsanlar diğerini yabancı olarak sınıflandırırken genellikle kültürel özellikleri farklı olanlar için bu kelimeyi kullanırlar. Bu durumda kültürel değerler ön plana çıkarılır ve diğer insanlar inkar edilir (Göker & Keskin, 2015).

Nefret söylemi, toplumu oluşturan ve genellikle azınlık olan gruplara yönelik önyargı, dışlama ve ayrımcılık olarak ortaya çıkmaktadır. Nefret söylemi, bazı küçük eleştirilerden ırkçı boyutlara kadar değişebilir. ırkçılık sonucunda meydana gelen eylemler yabancı düşmanlığının en tehlikeli aşamasıdır (Gelekçi & Köse, 2011).

Kavram olarak nefret söylemi, “kişinin yabancı olarak algıladığı diğer kişi veya gruplardan korkmasını veya kaçınmasını anlatan oldukça belirsiz psikolojik kavram” olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2008).

Başka bir tanım Master ve Le Roy tarafından yapılmıştır. Buna göre yabancı düşmanlığı kavramı, “kültürü bünyesinde barındıran bir millete özdeş bir kimlikle bağlantı kurularak yabancılar yönetimi güvensizlik, korku ve/veya nefretin ifadesi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda yabancı düşmanlığı, ulusun bütünlüğü ile ilişkilendirilmekte ve yabancıları potansiyel bir tehdit olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla yabancı düşmanlığının güvensizlik ve korkuya atfedildiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak nefret söylemi somut bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2008).

Yabancı düşmanlığı ve milliyetçilik yakından ilişkili kavramlardır. Milliyetçilik psikolojisi ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Vatansever milliyetçilik ideolojisi Anglo-Sakson kültürüne hakim olurken, kıta Avrupa’sında sert ırkçılık görülmektedir (Smith, 2014).

Yabancı düşmanlığı, bencil ve benmerkezci insanların kaynaklarını başkalarıyla paylaşmak istememelerinden kaynaklanır. Söz konusu nefret duyguları, meşruiyet adına yabancılar yönetilmektedir. Bu meşrulaştırma süreçlerinde görülmektedir ki; çoğunluktan olmayan yabancıların farklı din, kültür veya fiziksel

farklılıkları vurgulanır. Diğer bir deyişle, yabancı düşmanlığı içeren nefret söyleminde “biz” ve “onlar” ayrımı ırk ve ülke üzerinden yapılmaktadır (Mora, 2009).

Çeşitli nedenlerle bir ülkeden diğerine göç hareketi olmuş olabilir. Örneğin Türkiye’den Almanya’ya işsizlik nedeniyle göç olurken, Suriye’den Türkiye’ye göçün kaynağı iç güvenliğinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Göç sonucu ülkelerinden ayrılan insanlar gittikleri ülkelerde varlıklarını korumaya çalışmakta ve göçmen bir azınlık olarak kültürel varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bunu sürdürmenin en makul yolu, kültürlerini alt kuşaklara aktarmaktır (Gelekçi, 2010).

Göçmenler kültürel varlıklarını korumak için azınlık oldukları ülkelerde bir arada yaşamayı tercih etmektedirler. Bu, yeni yerleşim bölgesinde karşılaşılan güçlüklerin aşılması için bir temel oluşturmaktadır. Aynı zamanda yerel halkla ilişkisi az olan kişilerin kültürel adaptasyonlarını zorlaştırmakta ve toplum içinde farklılaşmalarına neden olmaktadır. Bu durumda azınlık çoğunluğun dikkatini çeker ve bir yabancı düşmanlığı oluşmaya başlar. Azınlıklara yönelik olumlu ve olumsuz faaliyetler daha sık vurgulanmaktadır. Toplumun geneline yönelik olumsuz önyargılar ve klişeler üzerinden bir nefret duygusu yaratılmaktadır. Nefret dilini kullananlar, olumsuz duygularını bir nevi “günah keçisi” olarak yabancılar aktarırlar. Bu durumu meşru ve mantıklı kılmak için yoğun faaliyetler yürütürler. Güncel araştırmalara göre son elli yılda nefret söylemi yayan demagoglara inanma eğilimi artmaktadır. Özellikle günümüz ekonomik krizleri ve terör saldırıları, yabancılar yönetimi nefret söyleminin geniş kitlelerce benimsenmesine neden olmuştur. Böylece göçmenler “sıkıntı kaynağı,” “tehlikeli,” “kötü” insanlar olarak kabul edilmeye başlanmaktadır (Göker & Keskin, 2015).

Siyasi Bağlamda Nefret Söylemi. Siyasi düşünce veya bir görüşü savunanları hedefleyen nefret içerikli paylaşımlar, sosyal medya platformlarında en çok karşımıza çıkan nefret söylemi türlerinden biridir. Sosyal medyada yayılan ve tarafların arasında oluşan kargaşalar, kaoslar, rahatsızlıklar, zayıflıklar, eksiklikler ve başarısızlıklar gibi söylemler ile kutuplaşmaların yaşanmasına neden olan bu içerikler bu şekildeki nefret söylemini beslemektedir (Wich ve ark., 2020). Siyasi nefret söylemlerinin içeriklerinde özellikle de seçim dönemlerinde artış gösterdiğinin görülmesi mümkündür. Sosyal medya platformları son dönemlerde seçim kampanyalarının daha da arttığı bir platform haline gelmiş olsa da online kullanıcıların sahip olduğu dil, insanlar arası ayrım, kutuplaşma, önyargılı ve taraflı olma gibi nefretin beslenmesi unsurlarının bulunmaması gerekmektedir (Frías-Vázquez ve ark., 2019).

Çeşitli Hastalıklara ve Engellilere Karşı Nefret Söylemi. Zihinsel veya fiziksel engeli bulunan bireylere ya da diğer hastalıkları bulunan bireyleri hedefleyen sosyal paylaşım platformlarında görülen bir nefret söylemi türüdür. Sosyal medyada günden güne artış gösteren bu içerikler, farklılığı bulunan bireyler arasında huzursuzluk yaşanmasına yol açmaktadır. Ayrıca çeşitli takma isimler ve iğneleyici ifadelerin kullanılması nefretin artmasına yol açan unsurlar arasındadır (Sherry, 2019).

Sosyal medya platformlarında en çok karşımıza çıkan ifadeler arasında bulunan “sakat, özürsüz” gibi ifadeler yerine “özel gereksinime sahip bireyler” ifadelerin kullanılması bu nefretin daha da yayılmasının önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca çeşitli fiziksel eksikliği ya da farklılıkları olan bireyler açısından sosyal medyada kullanılan dilin bu bireyleri aşağılayıcı ve dışlayıcı

söylemlerden arındırılan bir dil olması gereklidir. Bunun yanı sıra gündelik yaşamda mevcut olduğu gibi sosyal medyada da cinsel yollar ile bulaşan hastalıklara karşı ön yargı bulunmaktadır (Miok ve ark, 2019). Bu durum da sosyal medya platformlarında nefret söylemini oluşturan diğer etmenlerden biridir.

Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi. Sosyal medyada farklı cinsel kimliği bulunan bireylere yönelik nefret içeriklerin oluşturulduğu bir nefret söylemi türü bulunmaktadır. Bireylerin ya da grupların cinsel kimlikleri dolayısıyla sorgulandıkları, hakaret edildiği, damgalandığı, küfürler edilip linç edildiği sosyal medya eylemlerinde oldukça sık karşılaşılan durumlar arasındadır (Shruthi, 2020).

Sosyal medya platformlarında kullanılan transfobik ve homofobik dil bu türün artmasına neden olan unsurları kapsamaktadır. Bunun yanı sıra sosyal medyada bu ifadelere maruz kalan bireyler dışlanmakta ve cinsel kimliklerinden dolayı ötekileştirilmektedirler (Fortuna ve ark., 2019).

Teolojik Bağlamda Nefret Söylemi. Bu nefret türünde bireyler arasındaki din ve mezhep farklılıkları ayrılık unsuru olarak değerlendirilmektedir. Ülkemizde ve dünyada bu durumun örneklerine sıklıkla rastlamak mümkündür. Bu nefret türünde, nefret duygusu başka bir dinin mensubuna veya aynı din içindeki farklı mezheplere yönlendirilebilir. Örneğin dünyada Müslüman-Hıristiyan çatışması olarak karşımıza çıkan bu nefret söylemi ülkemizde Alevi-Sünni ayrımında kendini göstermektedir. Araştırmalara göre nefret suçları din ve mezhep bazında sıralandığında en çok nefret söylemi sırasıyla Aleviler, Yahudiler, ateistler ve Hıristiyanlar için üretilmektedir. Bu gruplardan özellikle Alevi mezhebine mensup kişilere yönelik geliştirilen nefret söylemi, devletin uyguladığı politikaların sonuçlarına en güzel örnektir. "Alevilerin yaptığı yenmez" sözü, Türkiye'deki nefret ve benzerinin boyutunu ifade etmektedir. Bu baskılar karşısında Aleviler, bazı bölgelerde kimliklerini gizleme gereği duymaktadırlar (Karaman, 2016).

Etnik Bağlamda Nefret Söylemi. Sosyal medya platformlarında sıklıkla görülen etnisite, milliyetçilik ve ırkçılık ifadelerinin kullanılması ile ortaya çıkan bir nefret söylemidir (Rodriguez ve Saynova, 2020). Bu durumun temelinde etnik kökenin yanı sıra yer alan birey ya da grupların dışlanması, kabul edilmemesi, aşağılanma ya da fazlalık olarak görülmesi gibi etkenler yer almaktadır. Öte yandan hedef alınan coğrafya, ırk, dil, ten rengi ve doğuştan gelen etnik değerlere karşı sosyal medyada saygısız ve nefret dolu paylaşımlar bu nefret söylemi türünün yaygınlaşmasına etki etmektedir (De Smedt ve ark., 2018).

Sosyal Medyada Nefret Söylemi ile Mücadele

Nefret söylemiyle mücadelede devletler, yasa koyucular ve online içerik üreticiler hep beraber yoğun bir mücadele içerisinde. Yasalar ve cezalar ile online hesapların engellenmesi ve hizmetin durdurulması gibi önlemler alınsa dahi nefret söylemi içeriklerinin yayılmasının önüne geçilememektedir.

Araştırmacılar nefret söylemi konusuyla ilgilendiler. Gelişen teknoloji nedeniyle sosyal ağ analistleri ve bilgisayar bilimcileri nefret söylemini önlemek için önemli çabalar sarf ettiler. Otomatik nefret söylemini tespit etmek için bu alanda birçok girişimde bulunulmuştur. Ancak amaçlanan başarı tam olarak gerçekleşmemiştir. Ayrıca, mevcut sistemlere ek olarak yeni nefret söylemi tespit teknolojilerine duyulan ihtiyaç da değişmemektedir. Bu çabalara rağmen kapsamlı ve etkin bir sistem oluşturulamamıştır. Ayrıca, nefret söylemi yayanlar ve onunla mücadele edenler arasında sürekli bir mücadele olması beklenmektedir.

Nefret suçlarına karşı etkili bir yanıt geliştirmek için sorunun doğasının ve kapsamının tam olarak kavranması gerekmektedir (ODIHR, 2018). "Hedefe yönelik politikalar oluşturmak ve mağdurlara özel destek sağlamak için güvenilir bilgi ve istatistik ihtiyacı bağlamında, veri toplamak nefret suçuyla mücadelede ilk adımdır" (ODIHR, 2019). Yetersiz veri toplama nedeniyle etkinlikler gizli tutulmakta ve kamuoyu oluşturulmamaktadır. Veri toplama, devletlerin nefret suçu sorununun kapsamını analiz etmesine, nefret suçlarındaki kalıpları, gelişen endişeleri ve nefret suçu örgütlerini tespit etmesine ve hangi grupların en savunmasız olduğunu belirlemesine olanak tanır (ODIHR, 2018).

Yeni medyada nefret söyleminin bir başka motive edicisi de, kullanıcıların kolektif bir kimlik oluşturma, varlığını ve kabulünü gösterme ve güç etkileşimlerine girme ihtiyacıdır. "Biz" olarak tanımlanan grubun gücü, biz-onlar ilişkisinde "onların" zayıflaması anlamına gelir. Bu şekilde nefret söylemi, kendisini oluşturan gruba güç ve ilgi verir (İnceoğlu, 2012). Sosyal medyadaki güç savaşını bu bağlamda okunması söz konusu olabilir. Sosyal medyada güç kazanma ve iktidarın elde edilmesi, etkileşimin gücüne, görünür ve onaylanırlı olma durumuna karşılık gelir. Sosyalleşme sürecinin başlangıcından itibaren ortaya çıkan ve insan DNA'sına kazınmış olan biz-onlar ikiliği ile sosyal medyada marjinalleşme yoluyla iktidara ulaşma arzusu çarpışınca, tamamen yeni bir nefret söylemi ve marjinalleştirici dil alanı ortaya çıkmaktadır.

Yeni medya kanallarında kolektif kimlik ve topluluk oluşturma uygulamaları bağlamında, kendini sunma, varlık gösterme, güçlü ve olumlu algılanan bir kimliğe bürünme amacıyla bir gruba ait olma eylemi; bu grubun söylemlerini benimseme ve yeniden üretme pratiklerini de beraberinde getirmektedir. Kabul ve otoriteye önem veren bir topluluğun parçası olmak ve bu şekilde kolektif bir kimlik inşa etmek, bizlerin duygusunu kutlarken; bunu pekiştirmek ve devamını sağlamak, öteki olarak algılanan gruba saldırma sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu ortam, "biz" grubunun parçası olmayan bireylere yönelik olumsuz tutumları, dışlayıcı söylemleri ve sıklıkla nefret söylemini beslemektedir.

Nefret söylemi, tipik olarak, temel insan haklarından biri olan ifade özgürlüğü kapsamında cezai eylemin sınırlarından kaçınılır; ancak yasal olarak uygulanmamış veya yasaklanmış olması, bununla mücadele edilemeyeceği anlamına gelmez. Bu senaryoda, öncelikle nefret söylemi oluşturan kişileri ihbar etmek veya konuşmacıların gerekçelerine veya iddialarına katılmamak faydalı olabilir (ODIHR, 2009). Meydan okuma, yalnızca nefret söylemi bir argüman olarak sunulduğunda ve ciddiyetle aktarıldığında değil, aynı zamanda şakalar veya saldırgan şakalar kullanıldığında da gösterilmelidir.

Nefret söylemine yönelik sessiz olmama, tepkide bulunarak normalleşmesinin önüne geçme çabasının yanında uluslararası toplum tarafından hukuksal bir zemine oturtulan adımlar atılmıştır. BM tarafından ırkçı ayrımcılığa ve hoşgörüsüzlüğe somut bir karşı çıkış olarak: "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme," ırksal olarak motive edilen herhangi bir suçun sosyal bütünlüğe ve bir bütün olarak topluma zarar verdiğine inanılarak yalnızca yasal karşılığı bulunan suçlara değil, ırkçı nefret söylemi de dahil, küçük suçlara, kabahatlere kadar mevzuatlar düzenlenmiştir.

Madde 4(a) bu bağlamda nefret söyleminin kavramsal çerçevesi, özellikle de her türlü ırkçı söylem ve propagandanın yasaklanması açısından önemlidir:

"Taraf Devletler bir ırkın veya belli bir renge veya etnik kökene mensup bir grubun üstünlüğü fikirlerine ya da teorilerine dayanan ya da her ne şekilde olursa olsun ırkçı nefreti ve ayrımcılığı haklı çıkarmaya ya da yüceltmeye çalışan tüm propaganda ve tüm örgütleri kınarlar ve bu tür ayrımcılık faaliyetleri ile ayrımcılığı teşviki ortadan kaldırmaya yönelik acil ve olumlu önlemler almayı üstlenirler. (...) İrkçi üstünlüğe ya da nefrete dayalı tüm fikirlerin yayılmasını, ırk ayrımcılığını teşviki, herhangi bir ırka ya da başka bir renk ya da etnik kökene mensup bir gruba yönelik şiddet eylemlerini ya da bu tür eylemleri teşviki ve ayrıca ırkçı eylemleri finanse etmek dâhil bu eylemlere her türlü yardım sağlamayı yasayla cezalandırılacak suç olarak ilan edeceklerdir" (Yılmaz, 2008).

1969 yılında yürürlüğe giren ve TBMM tarafından 03.04.2002 tarihinde kabul edilen söyleşmenin 4. Maddesinde yer alan "fikir, teori, propaganda, fikirlerin yayılması" gibi vurgular, nefret söylemine hukuksal ve toplumsal bir zemin içerisinde farklı bir boyut kazandırmıştır.

Öyle ki, ifade özgürlüğü hakkını ihlal etmeden iletişimin ne zaman düzenlenebileceği konusunda bir mutabakat yoktur ve çok sayıda hükümet bu maddeye ilişkin kaygılarını dile getirmiştir (ODIHR, 2014).

Hem geleneksel basında hem de internette yürütülen izleme-raporlama operasyonları, nefret söylemi ile mücadelede bir diğer önemli savaş aracıdır. Bu bağlamda, özellikle sivil toplum grupları, internet izleme çabalarıyla bağlantılı olarak nefret içerikli veritabanları geliştirmek için özel araçlar kullanabilir (ODIHR, 2009).

Yöntem ve Bulgular

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, günümüzde sosyal medya üzerinde artış gösteren nefret söyleminin Twitter adlı sosyal paylaşım ağında ne düzeyde olduğunun belirlenmesi ve nefret söyleminin hangi konular üzerinde yoğun olduğunun belirlenmesini amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Çalışma, sosyal medyada nefret söyleminin üretilmesinde, benimsenmesinde ve yaygınlaştırılmasında ne düzeyde ve nasıl bir etkisinin olduğunu belirleyerek, çalışmadaki anahtar kelimeler kapsamındaki temalar ile ilgili farkındalık yaratarak olası çözüm yollarının sunulması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra çalışmanın literatüre farklı bir bakış açısı kazandıracakı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma kapsamında Twitter'daki nefret söylemi içeriklerinin sosyal medya platformu olan Twitter üzerinden arama bölümünde anahtar kelimelerin kullanılarak yapıldığı tarama ile ulaşılarak analiz edilmiştir. Anahtar kelimeler gündelik yaşamda ve geleneksel medyada karşılaşılan "Alevi, Eşcinsel, Mülteci, Sığıntı, Ermeni Tohumu, Dinsiz, Müslüman, Kadın Hakları, Sokak Hayvanları, Sapık, İğrenç, Nefret" kelimeleri kullanılmıştır.

Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmış olup, bu yöntem Krippendorff tarafından; tekrar edebilen ve geçerli anlamların çıkarılmasına ilişkin bir araştırma tekniği olarak tanımlanmıştır (Krippendorff, 2003). İçerik analizinin teknik kısmı, araştırmacının yaklaşımına, içgörüsüne ve konusuna göre farklılık gösteren özgün yöntemlerden oluşur. Bu çeşitlilikten bağımsız olarak içerik analizi, bilimsel bir süreç olarak doğru sonuçlar ve yorumlanabilir veriler üretmeyi amaçlamaktadır (Krippendorff, 2003). Nesnel, sistematik ve nicel bir süreç kullanılarak iletişimin görsel veya

yazılı içeriğinin belirlenmesi içerik analizi olarak bilinmektedir (Berelson, 1952).

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, günümüzde en sık kullanılan sosyal ağlardan biri olan "Twitter" üzerinden toplanmıştır. Twitter platformu, bireylerin düşüncelerini, görüşlerini, herhangi bir kısıtlama olmadan büyük kitlelerce paylaşabildikleri bir platformdur. Bu nedenle bireylerin nefret söylemi içerikli görüşlerinin daha yoğun olduğu platform olarak Twitter'da yer alan kullanıcılar tarafından üretilen ve paylaşılan tweetler veri toplama aracı olarak kabul edilmiştir.

Araştırma Soruları

- Twitter üzerinden nefret söylemi en çok hangi konular üzerinedir?
- Twitter üzerinden paylaşılan nefret söylemi içerikli paylaşımların etkileşim sayıları yüksek midir?
- Değerler üzerine nefret söylemi yapılmakta mıdır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, sosyal paylaşım sitesi Twitter'da (www.twitter.com) yayınlanan nefret söylemiyle sınırlıdır.

Çalışma, belirlenen anahtar kelimelerine Twitter üzerinde araştırılması ile sınırlandırılmıştır. Bu anahtar kelimeler şu şekildedir: "Alevi, Eşcinsel, Mülteci, Sığıntı, Ermeni Tohumu, Dinsiz, Müslüman, Kadın Hakları, Sokak Hayvanları, Sapık, İğrenç, Nefret"dir.

Ayrıca çalışma, verilerin toplandığı 8.06. 2022-29.07.2022 tarihleri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, anahtar kelimelerin Twitter platformu üzerinden aratılarak ulaşılan 14 tweet oluşturmaktadır. Bu tweetler, amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak toplanmıştır.

Araştırmanın Bulguları

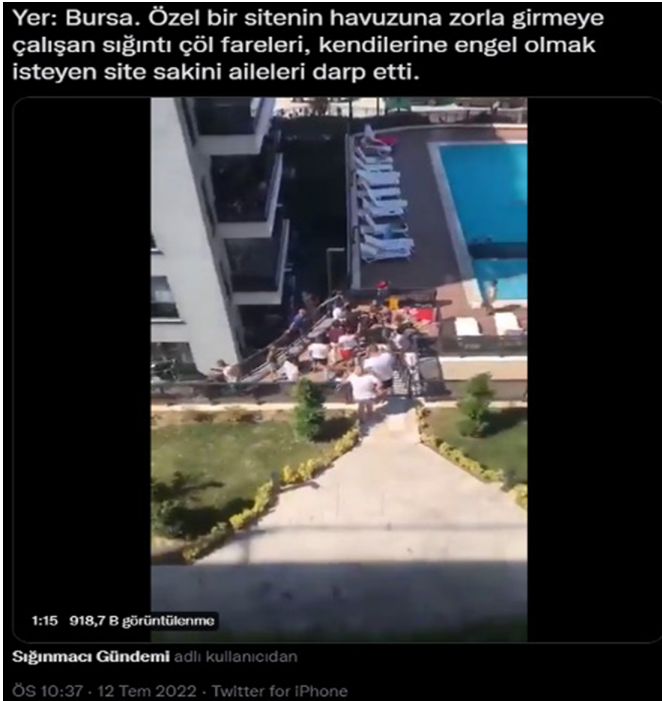
Araştırma kapsamında belirlenen anahtar kelimelerin Twitter üzerinden aratılarak, ulaşılan paylaşımlara yönelik görseller ve görsellerin incelenmesi yapılmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır. İncelenen tweetlerin paylaşıldıkları hesaplar sansürlenmiştir.

Şekil 1'de yer alan Tweette yabancı uyruklu mültecilerden "sığıntı çöl fareleri" olarak bahsedilmiştir. Buna göre mültecilere yönelik nefret söylemi içerdiği ifade edilebilir. Paylaşılan bu tweet 5493 Beğeni, 1055 Retweet almıştır. Bu sayının oldukça yüksek olması, mültecilere karşı nefret söylemlerinin sosyal medyada büyük bir kesimin mülteci karşıtı görüşleri olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 2'de yer alan paylaşıma bakıldığında "Afgan, Suriyeli, Araplar," "mültecilere" yönelik bir ırkçılık yapıldığı ayrıca mültecilere karşı nefret söylemi olduğu görülmektedir. Paylaşım, Antalya'da meydana gelen Suriyeli iki grubun birbirine saldırmaya yönelik bir haberi alıntılama yolu ile yapılmıştır. Söz konusu tweet oldukça küfür içerikli olmasının yanı sıra bahsi geçen Arap, Suriyeli, Afgan ve Mültecileri destekleyenlere karşı da küfür ettiği ve destekleyenlerin onunla iletişimde olmaması gerektiğini vurgulamıştır.

Şekil 3'te kadın ve erkek eşitliğini eleştiren ve kadınların "kocalarına" karşı saygısız olduklarını vurgulamışlardır. Her iki tweetin de beğeni sayılarına bakıldığında yüksek düzeyde beğeni aldığı görülmektedir.

Şekil 4'te ise kadın-erkek eşitliğine karşı çıkan bir söylem yer almakla beraber kadın-erkek eşitliğinin Türk aile yapısına zarar verdiği ileri sürülmektedir. Bu durum ise "Hz. Yusuf ve Züleyha"

Şekil 1.
Mültecilere Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Sığınmacı Gündemi, 2022)

örneği üzerinden eleştirilerek kadınların yalan beyanlarda bulunarak tahakküm kurduğu vurgusu yapılmıştır. Kadın-erkek eşitliğinin sağlanmaya çalışıldığı günümüzde bu gibi nefret söylemi içeren paylaşımların yapılarak insanları kıskırtması olumsuz bir durum olarak ifade edilebilir.

Şekil 5'te yer alan tweette ise "travesti" bireylere karşı iğrenç ve aşağılık kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir. Tweetin beğeni sayısı düşük olsa dahi toplum içerisinde bulunan farklı bireylere karşı ve onları destekleyen kişilere karşı "iğrenç ve aşağılık" gibi

Şekil 2.
Mülteci Karşıtlığı ve Irkçılık İçeren Tweet (Akına'lı 1.5 dCi Megane, 2022)

Şekil 3.
Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Arseven, 2022)

Şekil 4.
Kadın Haklarına Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Misvak Caps, 2021)

Şekil 5.
Cinsel Yönelime Karşı Nefret Söylemi İçeren Tweet (Ozmumcu, 2022)

nefret söylemlerinin internet üzerinde yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 6'da yer alan tweet örneğinde de eşcinsellere karşı bir nefret söylemi içeren tweet görülmektedir. Bu tweette bireyin eşcinsellerin Lut kavminin devamı olduklarını ifade ederek hepsinden nefret ettiğini, tüm eşcinsellerin ölmesi gerektiği ve bu bireylerin düşünce özgürlüklerinin bulunmaması gerektiğini belirttiği görülmektedir.

Şekil 7'ye bakıldığında paylaşımda dans eden iki erkeğin videosunu alıntılı olarak, kişinin LGBT'ye düşman olduğunu ve bunun yaygınlaştırılmaması gerektiğini söylemektedir. Ayrıca çocukların LGBT'ye özendiğini ve halktan kimsenin ses çıkarmadığını belirtmekle beraber LGBT destekleyicilerine ilk gördüğü yerde saldıracağını belirtmektedir. Paylaşımın yanı sıra alıntı yaptığı tweet de aynı şekilde LGBT'ye karşı herkesin sessiz kaldığını ve birinin buna dur demesi gerektiğini belirten bir nefret söylemi içerdiği görülmektedir.

Şekil 8'de görüldüğü üzere Feminist derneklerine karşı bir nefret söylemi olduğu görülmektedir. Tweet sahibine göre Müslüman Feminist olmaz. Müslüman feminist bir derneğin kendisinde mide bulandırıcı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kullanıcı derneğin bulunduğu yeri vurgulayarak hedef göstermekte ve kendisinin bir hazırlık içerisinde olduğunu belirtmektedir.

Şekil 9'da ırkçılığa yönelik nefret söylemi içeren tweet görülmektedir. Dünyayı sarsan Covid-19 salgınının Çin merkezli bir virüs olarak kabul edilmiştir. Bu durum insanların Çin devletine karşı nefret kazanmalarına yol açmıştır. Yukarıdaki tweette ise Çin'in yeryüzünden silinmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu durum ırkçılık içeren bir nefret söylemi olarak nitelendirilebilir.

Şekil 6.
Cinsel Kimliğe Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Demirel, 2022)

Şekil 7.
Cinsel Kimliğe Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet 2 (Almanyayagitmekşartamk, 2022)

Şekil 8.
Kadın Derneklerine Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Yıldırım, 2019)

Şekil 9.
İrkçılığa Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet 1 (Türkiye*Fenerbahçe, 2022)

Şekil 10'da yer alan tweette yukarıdaki örnek gibi bir ırkçılık söz konusudur. Paylaşımında bahsi geçen durum 15 Temmuz 2015 tarihinde Şırnak Cudi Dağında yüzlerce hektarlık ormanlık alanın yanması ile gerçekleşen bir yangını içermektedir. Kullanıcı çıkan bu yangına karşı mutluluk duyduğunu ve bu bölgede Kürt halkının yoğun yaşaması dolayısıyla bu insanların ölmesi gereken hayvan olduklarını ifade etmektedir. Öte yandan paylaşımında Kürtlere karşı bir aşağılama ve hakaret olduğu ve bütün Kürtlerin yok olması temennisini içeren bir nefret söylemi olduğu görülmektedir.

Şekil 11'de ırkçılık ve mültecilere yönelik nefret söylemi içeren bir tweet görülmektedir. Bu tweete göre, "Pakistanlılar, Afganlar, Suriyeliler ve tüm mültecilerin" ülkeden gitmeleri gerektiğini vurgulamış ve bu milletlerin pis, iğrenç yaratıklar olduğunu belirtmiştir. Ayrıca paylaşımı yapan kişi bu ırklardan son derece nefret ettiğini söylemektedir. Bu bağlamda paylaşımı yapan kişi ırkçılık yapmakla beraber mültecilere yönelik nefret söylemi gerçekleştirmektedir.

Şekil 12'de bulunan tweet içeriğinde ise tüm dinlerin iğrenç olmasının yanı sıra İslamiyet'in diğer dinlerden daha iğrenç olduğu vurgusu yapılmaktadır. Bu durum ise dine yönelik bir nefret söylemi olarak nitelendirilebilir. Tweet içerisinde belirtilen haberde Afganistan'da Taliban'ın yönetime el koyması sonrası insanların ülkeden kaçmak için bir çabaya girdiği belirtilmektedir. Bu durumda tweetin dini içerikli olmasının yanı sıra ırkçılık içeren bir tweet olarak da nitelendirilmesi mümkündür.

Şekil 13'te yer alan paylaşımına bakıldığında dine yönelik bir nefret söylemi olduğu görülmektedir. Bu paylaşımın içeriği ele

Şekil 10.
İrkçılığa Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet 2 (Altıparmak, 2015)

Şekil 11.
İrkçılık ve Mültecilere Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Ophelia, 2022)

Şekil 12.
Dine Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Kiddo, 2021)

Şekil 13.
Dine Yönelik Nefret Söylemi İçeren Tweet (Tilbe, 2014)

Şekil 14.

Yıldız Tilbe Tarafından Atılan Tweet (Vaziyet, 2022)

alındığında Yahudi dininin, sonunu Müslümanlar tarafından getirileceği belirtilmektedir. Atılan tweetin oldukça yüksek bir etkileşim almış olması, nefret söylemini destekleyen birçok insanın olduğunu göstermektedir.

Şekil 14'te müzisyen Yıldız Tilbe tarafından sokak hayvanlarının zehirlenerek öldürülmesi gerektiğine yönelik tweet görülmektedir. Yapılan bu paylaşım kısa bir süre içerisinde gündem olmuş ve sonrasında Yıldız Tilbe tarafından özür dilenmiştir. Ancak tweet içeriğine bakıldığında Tilbe'nin köpeklerin öldürülmesine yönelik nefret söyleminde bulunduğu görülmektedir. Bu tweet sonrasında Tilbe hakkında çeşitli avukat baroları tarafından suç teşvi ettiği gerekçesi ile suç duyurusunda bulunulmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Daşdelen (2020) ele aldığı bir çalışmada, göçmenlere karşı oluşturulan nefret söyleminin çevrimiçi yansımalarının Twitter üzerinden incelenmiştir. Çalışma kapsamında Twitter'da #suriyelileristemiyoruz hashtag'li 1545 tweet içerik analizi kullanılarak incelenmiş, analiz edilen tweetler arasında 3 video ve 3 tweet Teun Van Dijk'in söylem analizi yaklaşımı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, çevrimiçi söylemlerde göçmenler müdahaleci, bencil ve ahlaksız olarak algılanmakta ve çevrimiçi duygusal tepkilerde acıma yerine küçümseme duygularına rastlanmaktadır. Karşılıklı anlayış ve bir arada yaşama hakkı gibi faydalı iyileştirmelerin internet ve sosyal medya üzerinden çoğu zaman yüzeysel olduğu, işlevsel demokrasiler için de gerekli olan bu tür görüşmeler için sosyal ağların kabul edilebilir bir yer olmadığı tespit edilmiştir.

Öztürk (2021) ele aldığı bir çalışmada Çalışma, Twitter'da #65yaşüstüsokağaçıkmayasağı, #65yaş ve #65yaşüstü hashtaglerinin oluşturduğu nefret söylemine odaklanıyor. Bu kapsamda değerlendirilen veriler, nefret gruplarına ayrılan ve söylem analizi yaklaşımına sunulan 218 nefret söylemini ortaya çıkardı. Araştırmaya göre yaşlılara yönelik nefret söylemi, "virüsün kaynağı, toplumsal yük, fazlalık, sorumsuz" gibi olumsuz atıflar yapılarak oluşturulmaktadır. Ancak, Twitter'ın nefret söyleminin üretilmesini kolaylaştırdığı keşfedilmiştir.

Dondurucu (2018) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Twitter'da eşcinsellik temelli nefret söyleminin üretim ve dağılım türlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında 15-30 Mayıs 2015 tarihlerinde atılan "#eşcinsel" etiketi içeren paylaşımlar incelenmiştir.

Kalav ve Fırat (2017) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada göçmenlik ve ırk kapsamında yapılan nefret söylemleri Twitter üzerinden incelenmeye çalışılmaktadır. Çalışmada başkanlık seçimi sürecinde Donald Trump'ın ABD başkanı seçilmesi sonrasında Twitter'da kullanılan göçmen karşıtı ve yabancı düşmanlığı içeren etiketler incelenmiştir.

Literatürde yapılmış çalışmalara bakıldığında, nefret söylemi konusu sosyal medya üzerinden yoğun bir şekilde incelendiği görülmektedir. Bu çalışmada da olduğu gibi ele alınan diğer

çalışmaların sonucunda sosyal medyanın nefret söyleminin yayılmasında önemli bir etken olduğu ve hızlı bir şekilde yayılmasını sağladığı belirlenmiştir.

Sosyal ağlar, zorbalık ve kısıtlamadan uzak açık ortamları nedeniyle, bireylerin en temel haklarından biri olan ifade özgürlüğü hakkında özgürce yararlanmalarını sağlar. Kullanıcılar görüşlerini bu şekilde ifade ederek kendilerini ifade edebilirler. Özgürce yazan, tartışan, gözlemleyen ve okuyan insanlar kendilerini özgür hissediler. Ayrıca bazı kişiler sosyal medyada ifade özgürlüklerini kötüye kullanabilmekte, nefret söylemi içeren açıklamalar yapılmakta ve paylaşılmaktadır. Nefret söylemi sosyal medyanın imkanları sayesinde hızla yayılmaktadır.

Twitter'da insanlar diğer kullanıcıların nefret dolu mesajlarını retweetler ve takipçileriyle birlikte dağıtarak nefret söyleminin çoğaltılmasına yol açmaktadır. Daha fazla takipçisi olan kişilerin gönderileri daha fazla retweet ve yorum almaktadır. Çok sayıda takipçisi olan Twitter kullanıcıları genellikle ünlülerdir. Yüz binlerce takipçisi olan bireylerin ürettiği nefret söylemi, yüz binlerce kişiye hızla ulaşmakta ve geleneksel medyadan daha hızlı yayılmaktadır. Bunun yanı sıra yüksek takipçisi olmayan bireyler de yaptıkları paylaşımlar ile geniş kitlelere ulaşabilmektedirler. Bu ulaşım imkanı insanların nefret söylemi içeren tweetlerinin de geniş kitlelere ulaşmasının da önünü açmaktadır. Çalışmadaki örnekler üzerinden ele alındığında bireylerin birçok konuda nefret içerikli paylaşımlarda bulunduğu görülmektedir. Bu tweetlerin bazıları yüksek sayıda etkileşim alırken bazıları da düşük beğeni almaktadır. Nitekim örnekler içerisindeki en yüksek beğeni sayısına sahip tweetlerin genellikle "mülteci-sığınmacı-yabancılar" karşı nefret söylemi içerikli tweetler olduğu görülmektedir. Bu durum ise ülkemizde son zamanlarda yaşanan ve gündem olan mültecilere ilişkin konuların sosyal medyaya yansıtıldığını göstermektedir. Bireyler yaşanan olaylar karşısında mültecilere karşı nefret içerikli paylaşımlar yapmaktadırlar. Ancak çalışma kapsamında yalnızca mültecilere yönelik değil, ırkçılık, hayvan hakları, kadınlar, din, cinsel yönelim gibi konulara karşı da nefret içerikli tweetler paylaşılmaktadır. Bireylerin nefret içerikli paylaşımları dolaylı bir şekilde siber zorbalığa kadar ilerleyebilmektedir. Bunun önüne geçmek için, bireylere sosyal medya okuryazarlığı eğitimleri verilmesi gerektiği önerilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author has no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

Akina'lı 1.5 dCi Megane. [@ardyakici1_5dci].2022, Nisan 2). suriyelileri de sikiyim afganları da sikiyim mültecileri de sikiyim arapları da sikiyim alayının götğne egzoz borusunu sokayım varsa bu piçleri seven hesabımdan siktir olup gitsin benimoadamlaişimolmaz.[Tweet].Twitter. https://twitter.com/ardyakici1_5dci/status/1510043741620477961

- Alğan, C. T., & Şensever, L. F. (2010). *Ulusal basında nefret suçları: 10. yıl, 10 örnek*. Sosyal Değişim Derneği.
- AlmanyaYağitmekŞartamk. [@sahneseninmete1]. 2022, Ağustos 19). İrkçiyım lgbt yi desteklemiyorum din düşmanlarının düşmanıyım ülkemde bu saçmalığı yaygınlaştırmak isteyenlerin hepsinin anasını sikiyim çoluk çocuk bunlara özenerek büyüyor kimse sesini çıkarmıyor ilk gördüğüm suriyeli ve lgbt yi destekleyen kişiye saldırcam benden günah gitti. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/sahneseninmete1/status/1560610973161033728>
- Alshaalan, R., & Al-Khalifa, H. (2020). Hate speech detection in saudi twittersphere: A deep learning approach. In *Proceedings of the Fifth Arab Natural Language Processing Workshop* (p. 12–23).
- Altıparmak, G. [@gulcinaltiparma]. 2015, Temmuz 18). @TRPardus son kürt hayvanı geberinceye kadar yansın CUDI..GABAR..TÜM KÖTÜLÜKLERİN KAYNAĞI BU PİS SAPIK HAYVANLAR. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/gulcinaltiparma/status/622407768453062657>
- Arseven, S. [@sarseven]. 2022, Temmuz 9). Erkekler kılıbık, kadınlar feminist oldu. Kocasının tek lâfına tahammül edemeyen nice kadın da, iş yerlerinde elin heriferinden fırsat yiyor! [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/sarseven/status/1545696429594886146>
- Aytekin, C. (2012). D. Yengin (Ed.), *Yeni medyada sosyal ağ uygulaması olarak Twitter ve fikir madenciliği*. Yeni Medya.
- Bağcı, S. Ç., & Güler, C. N. (2018). Yabancı öğrencilere karşı tutum ve davranışsal eğilimler: Ulusal kimlikler ve sosyal baskınlık yöneliminin yordayıcı rolü. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(67), 1167–1180.
- Bozay, B. (2019). *Medyada nefret söylemi ve ayrımcı dil: Hürriyet ve Yeni Şafak Gazeteleri örnekleme* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Çelik, E. (2013). Nefret söylemi ifade özgürlüğünün neresindedir? *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 205–240.
- Çomu, T., & Binark, M. (2013). Medya ve nefret söylemi. A. Akın (Ed.), *Yeni medya ortamında nefret söylemi*. Hrant Dink Yayınları.
- De Smedt, T., De Pauw, G., & Van Ostaeyen, P. (2018). Automatic detection of online jihadist hate speech. *arXiv preprint arXiv:1803.04596*.
- Demirel, S. [@GulserenDemirel4]. 2022, Ocak 28). Şu eşcinseller lezbiyenler Lut kavminin sapıklarının toruları pis şerefsiz asiler nefret ediyorum inşallah geberin düşünce özgürlüğü Muş alın biyerinize s. düşüncemiz sapıklar [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/GulserenDemirel4/status/1486812397364989958>
- Dondurucu, Z. B. (2018). Eşcinsellik temelli nefret söylemi içeren iletilerin Twitter'da incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 513–534. [CrossRef]
- Eray, T. A. Ş. (2017). Yeni medyada nefret söylemi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(1), 60–71.
- Fortuna, P., Rocha da Silva, J., Soler-Company, J., Wanner, L., & Nunes, S. (2019). A hierarchically labeled Portuguese hate speech dataset. In *Proceedings of the third workshop on abusive language online* (p. 94–104). [CrossRef]
- Frías-Vázquez, M., & Arcila, C. (2019). Hate speech against Central American immigrants in Mexico: Analysis of xenophobia and racism in politicians, media and citizens. In *Proceedings of the seventh international conference on technological ecosystems for enhancing multiculturalism* (p. 956–960).
- Gelekçi, C. (2010). Belçika'daki Türk çocuklarının eğitim-öğretim yaşantılarında karşılaştıkları sorunlar ve ayrımcılığa yönelik görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 12(12), 163–194.
- Gelekçi, C., & Köse, A. (2011). *Misafir işçilikten etnik azınlığa Belçika'daki Türkler*. Phoenix Yayınları.
- Göker, G., & Keskin, S. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41.
- Göksu, O. (2015). *2014 Yerel Seçimlerinde siyasal iletişim ve yeni medya*. Derin.
- Gürler, C. (2010). Nefret suçları ve iş hayatı. *Ankara Barosu Dergisi*, 68(1), 259–274.
- İnceoğlu, Y. (2012). *Nefret suçları ve nefret söylemi*. Ayrıntı.
- Jaki, S., & De Smedt, T. (2019). Right-wing German hate speech on Twitter: Analysis and automatic detection. *arXiv preprint arXiv:1910.07518*.
- Kalav, A., & Firat, A. (2017). Amerikan sosyal medyasında göçmen karşıtlığı ve dijital nefret söylemi: Twitter özelinde bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, 2209–2222.
- Karaman, H. (2016). *Twitter'daki dini ve etnik temelli nefret söylemlerinin analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Kaya, S. (2018). Nefret söyleminin üretimi ve nefret suçlarının dolaşıma girmesinde Facebook'un etkisi ve Facebook kullanım pratiklerine bakış. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(28), 3263–3275.
- Kaymak, A. (2010). Yeni medyada nefret söyleminin hukuki boyutu. In T. Çomu (Ed.), *Yeni medyada nefret söylemi*. Kalkedon.
- Kennedy, C. J., Bacon, G., Sahn, A., & von Vacano, C. (2020). Constructing interval variables via faceted Rasch measurement and multitask deep learning: A hate speech application. *arXiv preprint arXiv:2009.10277*.
- Kiddo, F. [@umurvanvuuren]. 2021, Ağustos 10). Tüm dinler sıkıntı da islamiyet ayrı bir iğrenç ya. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/umurvanvuuren/status/1427246491043868678>
- Kurtul, K. (2019). *Twitter'daki siyasal nefret söylemi üzerine bir inceleme: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Genel Seçimleri örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Liu, H., Burnap, P., Alorainy, W., & Williams, M. L. (2019). Fuzzy multi-task learning for hate speech type identification. The world wide Web Conference (p. 3006–3012). [CrossRef]
- Miok, K., Nguyen-Doan, D., Škrlić, B., Zaharie, D., & Robnik-Šikonja, M. (2019). Prediction uncertainty estimation for hate speech classification. *International Conference on Statistical Language and Speech Processing* (p. 286–298). Springer.
- Misvak Caps. [@misvakcaps]. 2021, Mart 20). #istanbulsözleşmesi kaldırıldığı için tecavüz çığırtkanlığı yapanlar, CHP'deki "vakalar"ın bu sözleşme döneminde olduğunun farkında değiller. Daha da acısı bu vakalara hiçbir tepki vermeyişleridir. Sözleşmenin iptal sebebi, aile yapısını bozması ve sapkın ilişkileri meşru kılmasıdır. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/misvakcaps/status/1373094019883003908>
- Mora, N. (2009). *Alman kültüründe düşman imgesi*. Altıkıtaç Yayınevi.
- Olteanu, A., Castillo, C., Boy, J., & Varshney, K. (2018). The effect of extremist violence on hateful speech online. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 12(1). [CrossRef]
- ODIHR. (2009). *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region*.
- ODIHR. (2014). *Hate crime data-collection and monitoring mechanisms: A practical guide*.
- Ophelia. [@iluvjkkthemost]. 2022, Mayıs 3). amina kodumun pakistanlıları afganları suriyelileri komple tüm mültecileri sikiyim hatta defolun gidin artık amk nasıl pislik milletlerseniz küçücük çocuklarınız bile iğrenç yaratıklar bizi rahat bırakın artık her şeyimle nefret ediyorum sizden. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/iluvjkkthemost/status/1521567438906793985>
- Ozmumcu, A. [@AtillaOzmumcu]. 2022, Mayıs 3). Metroda karşımda iğrenç mi iğrenç bir travesti var. Ama bunun gibilere tevessül edenlerden daha iğrenç ve aşağılık [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/atillaozmumcu/status/1521391921767362560>
- Ozulu, S. (2014). Nefret söyleminin engellenmesinde siyaset kurumu. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(7), 15–29.
- Öztekin, H. (2015). Yeni medyada nefret söylemi: Ekşi Sözlük örneği. *Journal of International Social Research*, 8(38), 925–925. [CrossRef]
- Öztürk, F. E. (2021). Salgınla yayılan nefret: Twitter'da 65 yaş üstü bireylere yönelik nefret söylemi. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli e-Dergisi*, 15, 143–159.
- Rodriguez, D., & Saynova, D. (2020). *Machine learning for detecting hate speech in low resource languages*. [Master's Thesis in Computer Science and Engineering, Chalmers University of Technology].
- Sherry, M. (2019). *Disablist hate speech online*. *Disability and hate speech* (p. 40–66). Routledge.

- Shruthi, P., & Anil Kumar, K. M. (2020). Novel approach for generating hybrid features set to effectively identify hate speech. *Inteligencia Artificial*, 23(66), 97–111.
- Sığınmacı Gündemi. [@SiginmaciGundemi]. 2022, Temmuz 12). Bursa'da özel bir sitenin havuzuna 15 kişilik yabancı uyruklu bir grup izinsiz şekilde girmeye çalıştı. Yabancıların havuza girmesine karşı çıkan site sakinleri, yabancı uyruklu grup tarafından darp edildi. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/SiginmaciGundem/status/1546923439235256322>
- Smith, D. J. (2014). *Azerbaijan and Georgia: The enduring strategic importance of the South Caucasus East-West corridor*. Georgian Foundation for Strategic and International Studies.
- Taşdelen, B. (2020). Twitter'da Suriyeli mültecilere karşı çevrimiçi nefret söylemi: # Suriyelileriistemiyoruz. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(2), 562–575.
- Tilbe, Y. [@YildizTilbee]. 2014, Temmuz 10). bu Yahudilerin sonunu gene müslümanlar getirecek Allahın izniyle az kaldı azz. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/YildizTilbee/status/487277869664829441>
- Türkiye*Fenerbahçe. [@SELCUKDMKY]. 2022, Nisan 27). Çin'i yeryüzünden silmek insanlık için tek kurtuluş her bok burdan çıkıyo r [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/yildirimhasret/status/117544477678049281>
- Vardal, Z. (2015). Nefret söylemi ve yeni medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 132–156.
- Vaziyet. [@vaziyetcomtr]. 2022, Mart 12). Yıldız Tilbe, "saldıran köpek gruplarına" zehirli et verilmesi önerisinde bulundu. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/vaziyetcomtr/status/1502616168993021954>
- Waseem, Z., Thorne, J., & Bingel, J. (2018). *Bridging the gaps: Multitask learning for domain transfer of hate speech detection* (p. 29–55). Springer.
- Wich, M., Bauer, J., & Groh, G. (2020). Impact of politically biased data on hate speech classification. *Proceedings of the Fourth Workshop on Online Abuse and Harms* (p. 54–64). [CrossRef]
- Yıldırım, H. [@yildirimhasret]. 2019, Eylül 21). Üsküdar'da kurulan bir dernek HAVLE; MÜSLÜMAN FEMİNİSTLER! Şunu okurken ve resme bakarken bile mideniz bulanıyor değil mi? Gün gelecek kabulleneceksiniz; Kadem gibi, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi, lgbt gibi. Hatırlatıyorum, derneğin merkezi Üsküdar'da, Üsküdar. (Ben hazırım!). [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/yildirimhasret/status/117544477678049281>
- Yılmaz, F. (2008). Avrupa'da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/cerd.pdf>.